

Gullspångs kommun
Kommunstyrelseförvaltningen

Biblioteksplan

GULLSPÅNG KOMMUN

Antagen av kommunfullmäktige
2015-05-25, § 102
Dnr: KS 2014/666
Revideras

Innehåll

Syftet med biblioteksplanen.....	4
Uppdraget.....	4
Lokala uppdrag	5
Uppdraget sammanfattat	5
Uppdrag för skol- och folkbiblioteken.....	5
Gemensamt.....	5
Uppdrag för folkbiblioteken.....	5
Förutsättningarna för biblioteken i Gullspångs kommun	6
Styrning och organisation	6
Verksamhetens inriktning och omfattning	7
Samarbetspartners på nationell nivå	7
Samarbetspartners på regional nivå	7
Regionbiblioteket Västra Götaland.....	7
Samarbete i Skaraborg	8
MTG-samarbete	8
Samarbetspartners lokalt	9
Samarbetet mellan skol- och folkbiblioteket	9
Uppdrag gemensamt för folk- och skolbibliotek	10
Informationskompetens och ett livslångt lärande	10
Begreppet informationskompetens	10
Arbete för ökad informationskompetens på kommunbiblioteken.....	10
Arbete för ökad informationskompetens på skolbiblioteken	10
Läsfrämjande med barn och unga som prioriterad grupp	11
Samarbete runt läsfrämjande mellan skola och kommunbibliotek	11
Läsfrämjande arbete för tidigare åldrar.....	12
Läsfrämjande för vuxna	12
Tillgänglighet	13
Verksamheten som den ser ut idag	13
Utveckling för ökad tillgänglighet	14
Bemötande	14

Uppdrag för kommunens folkbibliotek.....	15
Mötesplatser för lokal kultur och förmedling av lokalt kulturarv.....	15
Hållbar utveckling.....	16
Tillgång, till landets samlade biblioteksresurs och tillgång till litteratur oavsett publiceringsform.....	16
Kompetens.....	17
Öppethållande.....	17
Uppföljning av verksamheten vid Gullspångs kommuns bibliotek.....	18
Delmål att följa upp årligen.....	18
Delmål för utvecklingsarbete.....	21
Källor.....	23

Syftet med biblioteksplanen

I bibliotekslagen står att kommuner och landsting ska anta planer för sin biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen är ett dokument som skapar struktur för bibliotekens arbete. Planen är också en konkretisering av skolbibliotekens och folkbibliotekens uppdrag och verksamhet. Vilket ger politiker och medborgare insyn och förståelse och öppnar upp för diskussioner och idéer om biblioteket.

Uppdraget

Bibliotekens verksamhet regleras i bibliotekslagen. Här slås det fast att varje kommun ska ha ett folkbibliotek och att också varje skola ska ha ett skolbibliotek enligt nu gällande skollag. (SFS 2013:801). Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ”ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek”.

Både skol- och folkbibliotek är så kallade allmänna bibliotek. Enligt lagen ska allmänna bibliotek:

- Verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- Främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.
- Samverka med andra bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser.
- Vara tillgängliga för alla. Prioriterade grupper för biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Folkbibliotekens uppdrag är bredare än skolbibliotekens. Om folkbiblioteken står det i bibliotekslagen att de ska:

- Ge allmänheten tillgång till litteratur avgiftsfritt under en viss tid.
- Ge allmänheten tillgång till litteratur oavsett publiceringsform.
- Ha ett utbud som präglas av allsidighet och kvalitet.
- Särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.
- Verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.
- Ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Lokala uppdrag

Bibliotekens verksamhet påverkas också av lokala förutsättningar och av politiska beslut i Gullspångs kommun. Kommunbiblioteket har en del lokala ansvarsområden.

- Delansvar för Frans G Bengtssons minnesbibliotek som ligger i anslutning till bibliotekets lokaler i Gullspång.
- Ansvar för kommunens webbplats gällande kultur och fritidssidor.
- Fördelar det statliga stödet till kommunens studieförbund.
- Samarbeta med kommunens turismsamordnare, då biblioteket i Hova och Biblioteket i Gullspångs är turistserviceplatser.
- Samarbeta med polisen, biblioteken tar emot hittegods.

2011 godkände kommunfullmäktige Värdegrund 2020. I värdegrund 2020 beskrivs gemenskap, gästfrihet, glädje och garantier Några av strategierna för att uppnå värdegrunden kan nämnas som särskilt aktuella för biblioteket:

- Att utveckla mötesplatser för alla åldrar för att dela upplevelser med varandra.
- Att ge ett gott bemötande.
- Att ta vara på kommunens egna unika kulturvärden.
- Att få kommuninnevånarna att inse vikten av att skapa ett hållbart samhälle som inte äventyrar levnadsvillkoren för kommande generationer.

Uppdraget sammanfattat

Hur ska biblioteken i kommunen förverkliga dessa lokala och nationella uppdrag? Detta diskuteras i biblioteksplanen. För att kunna föra resonemangen behövs en sammanfattning att utgå ifrån. Sammanfattningen beskrivs nedan och återkommer i avsnitten som presenterar strategier och tillvägagångssätt.

Uppdrag för skol- och folkbiblioteken

Gemensamt

- Tillgänglighet (funktionshindrade samt nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska som prioriterade grupper).
- Läsfrämjande (barn och unga som prioriterad grupp).
- Alltid ge ett bra bemötande.
- Främja informationskompetens.

Uppdrag för folkbiblioteken

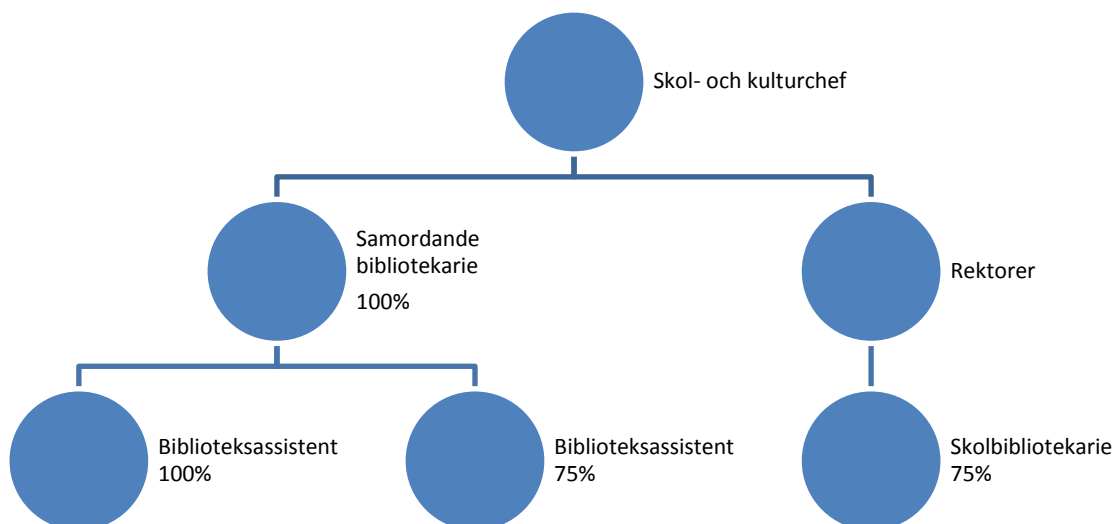
- Erbjudna mötesplatser för lokal kultur och förmedling av lokalt kulturarv.

- Bidra till hållbar utveckling.
- Ge kommuninnevånarna tillgång, till landets samlade biblioteksresurs samt litteratur oavsett publiceringsform.

Förutsättningarna för biblioteken i Gullspångs kommun

Styrning och organisation

För folkbibliotek ansvarar kommunerna och för skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800, SFS 2010:800) i Gullspångs kommun finns en skol- och kulturchef som har det övergripande ansvaret över verksamheterna vid skolor och på kommunbiblioteket. Under skol- och kulturchefen finns skolans rektorer och den samordnande bibliotekarien.

Den samordnande bibliotekarien har ansvar för budget, verksamhet och personal vid kommunbiblioteken. Biblioteksassistenter rapporterar till den samordnande bibliotekarien. Deras uppdrag och ansvar framgår av individuella arbetsbeskrivningar som tagits fram utifrån den aktuella bibliotekslagen. En biblioteksassistent har exempelvis tillgänglighet som en del av sitt uppdrag. Skolbiblioteken är rektorernas ansvar och skolbibliotekarien rapporterar till rektorerna.

Bibliotekslagen och politiska beslut i Gullspångs kommun skapar ramarna för bibliotekens verksamhet. Politikerna i kommunen gör ett leveransåtagande till de olika verksamheterna som verksamheterna i sin tur ska nå upp till. Leveransåtagandena följs upp med olika typer av utvärderingar och uppföljningar.

Biblioteksplanen förhåller sig även till två ytterligare planer för kultur i Gullspångs kommun, kulturplanen och den kompletterande Barn och ungdomskulturplanen. I Kulturplanen värnas det lokala kulturarvet och barn och unga ses som en särskilt prioriterad grupp. Barn- och ungdomskulturplanen ”trycker på” det läsfrämjande arbetet och att kommunbibliotek och skolbibliotek ska samarbeta kring läsfrämjande.

Verksamhetens inriktning och omfattning

I Gullspångs kommun finns två folkbibliotek. Ett bibliotek i Hova och ett i Gullspång. Biblioteken bemannas av en bibliotekarie och 1,75 biblioteksassistenter. Den sammanlagda tjänstgöringsgraden är 2,75 %.

Vidare har kommunen två skolbibliotek. Ett bibliotek för åldrarna F-6 på Regnbågsskolan och ett bibliotek för åldrarna F-9 som ligger på Gullstensskolan äldre Dessa båda bibliotek bemannas av en skolbibliotekarie som också är ungdomskultursamordnare. Skolbibliotekarietjänsten är på 75 %.

Samarbetspartners på nationell nivå

I Sverige finns en lång tradition av samarbete mellan olika biblioteksverksamheter. Fjärrlånesamarbetet är väl utbyggt. Det finns också specialbibliotek som *Internationella biblioteket* och *Myndigheten för tillgängliga medier*. *Myndigheten för tillgängliga medier* erbjuder anpassade medier för låntagare som inte kan tillgodogöra sig skriven text.

Sedan 2012 är Gullspångs kommunbibliotek också en del av det nationella Librissamarbetet. *Libris* har tidigare varit universitets- och högskolebibliotekens gemensamma katalog men kommer i framtiden bli en gemensam nationell katalog också för folkbiblioteken. Gullspångs bibliotek kommer i framtiden göra sina nyförvärvade böcker sökbara i denna nationella katalog.

Samarbetspartners på regional nivå

Regionbiblioteket Västra Götaland

Regionbiblioteket Västra Götaland ska enligt bibliotekslagen främja folkbibliotekets samarbeten och kunskapsutveckling. I nuläget sker detta bl. a. genom att regionbiblioteket:

- Servar med media.
- Ger information rådgivning och fortbildning.
- Stimulerar till utveckling.
- Erbjuder ett förmånligt transportsystem för medieförsörjning.

Media som fjärrlånat transporteras i gröna lådor genom hela regionen. Särskilt användbart har det varit för Gullspångs kommunbibliotek att kunna låna böcker på andra språk än svenska på detta sätt. Under de närmaste åren försvinner dock möjligheten att nyttja detta system eftersom ansvaret för böcker på några av de stora språken fortsättningsvis kommer att ligga på direkt på biblioteken.

I regionens biblioteksplan nämns följande fokusområde för arbetet: bibliotekens roll i samhället, barn och unga, biblioteket som kulturarena, den digitala utvecklingen, livslånga lärande, ABM samverkan mellan arkiv, bibliotek och muséer.

Samarbete i Skaraborg

En del av arbetet i Västra Götalandsregionen sker på delregional nivå. På Skaraborgs kommunalförbund arbetar en kulturstrateg med att stärka det lokala och delregionala kulturlivet och att samordna gemensamma insatser. Kommunförbundet har tagit fram en delregional plan för Västra götalandensregionens strategi för tillväxt. Relevant för biblioteksområdet är att man önskar:

- En stödjande infrastrukturen för en ledande kunskapsregion.
- Kulturella aktiviteter som ökar ungas delaktighet.
- Förenklade kontaktvägar mellan unga och kommunernas kultur- och fritidsförvaltningar.

Gullspångs bibliotek samarbetar redan i nuläget med de andra biblioteken i Skaraborg. Bibliotekscheferna har ett nätverk som ses över regelbundet och det förs diskussioner även via e-post samt driver biblioteken projekt tillsammans. Kommunförbundets kulturstrateg deltar i dessa möten. Det finns en styrka i att vara flera och exempelvis söka medel för gemensamma projekt exempelvis för fortbildning och annan utveckling.

MTG-samarbete

MTG d. v. s. kommunerna Mariestad, Töreboda och Gullspång samarbetar i många frågor över kommungränserna. MTG- biblioteken har ett gemensamt biblioteksdatasystem och den gemensamma mediekatalogen finns på internet. Ett lånekort gäller i alla tre kommunerna och man kan beställa böcker från samtliga bibliotek. Fördelarna med samarbetet är många. Några är t.ex.

- Ekonomiska vinster.
- Låntagarna får ett större utbud av medier.
- Arbetsbesparande när det gäller katalogisering, mm.
- En större arbetsgemenskap för personalen.

Gullstenskolan bibliotek ligger i samma katalog som MTG-biblioteken. Skoleleverna har dock inte tillgång till hela katalogen men kan beställa böcker från Gullspångs kommunbibliotek.

Samarbetspartners lokalt

Kommunbiblioteket har flera olika samarbetspartners lokalt. BVC, familjecentralen och biblioteket samarbetar kring läsfrämjande för barn. När det gäller läsfrämjande för barn och unga samarbetar biblioteket också med skolor och förskolor.

På *Amnegårdens äldreboende* lånar biblioteket ut boklådor till de olika avdelningarna. Vidare samarbetar biblioteket med kommunens turismsamordnare eftersom biblioteket även har hand om turistinformation under lågsäsongen.

Man har även andra samarbeten med kommunens förvaltning. Det är bland annat olika samarbeten runt energi och klimatrådgivning samt att biblioteken hjälper till att distribuera skyltar till brottsförebyggande arbete. Dessa samarbeten har initierats av tjänstemännen i förvaltningen.

Biblioteket har också ett visst samarbete med polisen då privatpersoner kan lämna in hittegods hos biblioteket.

Samarbetet mellan skol- och folkbiblioteket

Ett samarbete mellan skol- och folkbibliotek är eftersträvansvärt i Gullspångs kommun. Kommunen är liten och kloka samarbeten kan bl. a. leda till att resurserna används bättre och effektivare.

Flera mål i bibliotekslagen är gemensamma för folkbibliotek och skolbibliotek. Man kan dock inte göra på samma sätt, då biblioteksformerna vänder sig mot olika målgrupper och uppgiften i några viktiga avseenden skiljer sig åt. Nedan åskådliggörs några av de viktigaste skillnaderna mellan bibliotekstyperna.

Folkbibliotek	Skolbibliotek
En kulturinstitution.	Pedagogisk resurs för skolan.
Tillgängligheten på fritiden är frivillig.	Kopplad till lärande och undervisning.
För alla medborgare på samma villkor och med samma servicenivå.	Specialanpassat för skolans elever och personal.
Tillhandahåller allsidig media efter medborgarnas behov liksom upplevelser: Verkar för fritt och frivilligt läsande och lärande.	Tillhandahåller media enligt skolans pedagogiska behov kopplat till läroplanen.

Uppdrag gemensamt för folk- och skolbibliotek

Informationskompetens och ett livslångt lärande

Att garantera allmänhetens tillgång till information är en utmaning för biblioteken. En stor del av informationen finns i dag i digital form och detta ställer helt andra krav på biblioteket än tidigare. Vi kan lätt förledas att det nya informationssamhället gör det lättare att få tillgång till information men så är inte fallet. Det talas om att människor behöver utveckla en informationskompetens för att klara sig i samhället, men vad betyder begreppet informationskompetens?

Begreppet informationskompetens

- Är tänkt att täcka in alla de kunskaper och färdigheter individen behöver för att kunna söka och använda information i vårt moderna samhälle.
- Innebär att kunna värdera informationens tillförlitlighet.
- Innebär att kunna förfina sökningen om t.ex. en första knapptryckning gav tusentals sökträffar.
- Innebär att ha vissa grundläggande kunskaper om IT är en förutsättning för att ens kunna göra en första sökning.

Arbete för ökad informationskompetens på kommunbiblioteken

Kommunbiblioteket ska dels kunna bistå biblioteksbesökarna i deras informationssökning men också enligt lagen verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Kommunbiblioteket behöver utvecklas för att nå upp till detta. I ett första skede behöver man investera i kompetenshöjande insatser för personalen inom IT.

Arbete för ökad informationskompetens på skolbiblioteken

Vad gäller skolbiblioteken visar forskning att det finns direkta samband mellan elevers skolprestationer och ett välfungerande skolbibliotek. Förutsättningar som är viktiga är att skolbibliotekarien är fackutbildad och aktivt arbetar med att lära elever informationssökning samt att skolbibliotekarien samarbetar med lärarna.

Det kan vara svårt för skolan och skolbibliotekarien att utveckla verksamheten mot det ”nya” och att ”ta bort” synen på biblioteket som ”bokrum”. För att kunna utveckla arbetsformerna behöver skolbibliotekarien axla ledarskapet för den pedagogiska biblioteksverksamheten och vara uppdaterad om skolans verksamhet. En väg att gå är att arbeta med mål och mätbara delmål som utgår ifrån skolans och skolbibliotekens övergripande mål. Rektorer på skolorna spelar här en viktig roll för att tillsammans med skolbibliotekarien ändra strukturen på skolorna.

Hur ska då biblioteken i Gullspångs kommun organisera sin verksamhet för att kunna säkra medborgarnas informationsförsörjning i vårt nya informationssamhälle och för att kunna bidra till informationskompetens hos medborgarna?

Strategier

för skol- och folkbibliotek gemensamt

- Personalens informationskompetens prioriteras vid nyrekryteringar.

för skolbibliotek

- Hur skolan ska främja elevernas informationskompetens och hur skolbibliotekarien ska vara en resurs i detta skrivs in i den nya IT-strategin.
- Skolbibliotekarien undervisar i informationssökning och källkritik.
- Skolbibliotekarien tar fram mål för elevernas informationskompetens i olika åldrar tillsammans med pedagogerna.
- Vid större fördjupningsarbeten ska elever redovisa hur de hittat och valt sina källor.

för kommunbiblioteken

- Personalens informationskompetens höjs med olika kompetensutvecklande aktiviteter.
- Biblioteket prioriterar arbete i nätverk och deltar i regionala och nationella utbildningar.

Läsfrämjande med barn och unga som prioriterad grupp

Skol- och folkbibliotek i Gullspångs kommun vinner mycket på att utveckla och bygga vidare på sina samarbetsformer kring läsfrämjande för barn och ungdomar i skolåldern. Kommun- och folkbibliotek delar ansvar för att erbjuda bokprat till kommunens skolklasser och har också samarbetat i olika läsfrämjande projekt.

Samarbete runt läsfrämjande mellan skola och kommunbibliotek

Fördelar	Nackdelar
Ger kommunbiblioteket möjlighet att nå fler barn med sina läsfrämjande insatser.	En risk kan vara att barnen förknippar biblioteket med skoltid och med krav på prestation i samband med läsoplevelsen och folkbiblioteket ska utveckla barns läslust utan krav på prestationer.
Ger också alla barn möjlighet att få upp ögonen för biblioteket och dess verksamhet.	

- Bibliotekets läsfrämjande arbete bör därför rikta in sig både mot skolan och mot fritiden. Det läsfrämjande arbetet bör också eftersträva att främja barns delaktighet och eget skapande enligt Kulturrådets rekommendationer, liksom särskilda insatser för barn med funktionshinder och annat modersmål än svenska.

Läsfrämjande arbete för tidigare åldrar

Folkbiblioteket har också en viktig uppgift i att arbeta läsfrämjande även i de tidigare åldrarna. Intresset för läsning grundläggs tidigt och det är gynnsamt för språkutvecklingen att växa upp i ett "läsande hem". Detta gör att det läsfrämjande arbetet mot yngre barn har två målgrupper barnen själva samt deras vårdnadshavare. Till vårdnadshavarna behöver man förmedla kunskaper om vikten av läsning.

Gentemot de mindre barnen kan folkbiblioteket erbjuda olika lustfyllda aktiviteter som skapar lust och engagemang kring berättande och läsning. Dessa aktiviteter kan rikta sig såväl mot förskolegrupper likväl som de kan vara öppna för alla. Biblioteket ska i det läsfrämjande arbetet för yngre åldrar se över sina rutiner och tillvägagångssätt så att arbetet blir meningsfullt för barn med funktionshinder och barn med annat modersmål än svenska.

Läsfrämjande för vuxna

Kommunbibliotekets läsfrämjande arbete stannar inte bara vid barn och unga även om de är en prioriterad grupp. Biblioteket ska även arbeta läsfrämjande för vuxna. En del av bibliotekets läsfrämjande arbete för vuxna riktar sig mot grupper som redan läser mycket, men det är viktigt att det inte stannar där. Biblioteket behöver marknadsföra sitt utbud och försöka undersöka behovet hos nya grupper. Unga vuxna är exempelvis en grupp som biblioteket skulle kunna locka i högre utsträckning än vad som görs idag.

Strategier

För skolbibliotek och folkbibliotek gemensamt

- Alla skolbarn i Gullspångs kommun ska delta i minst ett bokprat på folk- eller skolbibliotek under varje läsår.
- Kommun- och skolbibliotek genomför läsfrämjande aktiviteter för barn i skolåldern, gärna i samarbete. Kommunbibliotekets läsfrämjande aktiviteter syftar mot fritiden och eftersträvar delaktighet och eget skapande.

för kommunbiblioteket:

- Kommunbiblioteket samarbetar med BVC, familjecentralen samt förskolor för att nå ut till barnens vårdnadshavare.
- Alla barn i kommunen får utvalda böcker i åldrarna ett, tre, fem och sex år.
- Bokpåsar alternativt kapprumsbibliotek erbjuds på förskolorna.
- Biblioteket erbjuder läsfrämjande aktiviteter för mindre barn.
- Biblioteket arbetar läsfrämjande för vuxna.
- Biblioteket marknadsför sig för att kunna nå nya grupper av vuxna.

Tillgänglighet

Prioriterade grupper för biblioteken är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska. Bland annat ska biblioteken erbjuda möjligheten att låna anpassade böcker. Inledningsvis presenteras den verksamhet som biblioteken redan har för nämnda grupper.

Verksamheten som den ser ut idag

- "Boken kommer" är en biblioteksservice från kommunbiblioteket för den som på grund av ålder, sjukdom eller funktionshinder inte själv kan komma till biblioteket. Man kan få talböcker hem utan extra kostnad som sen skickas tillbaka med posten.
- Kommunbiblioteket har också ett samarbete med *Amnegårdens äldreboende*. Biblioteket lånar ut boklådor till de olika avdelningarna samt via en särskild hylla i korridoren utanför servicelägenheterna.
- Skolbiblioteken och kommunbiblioteken erbjuder möjligheten att låna anpassade medier. T.ex. lättlästa böcker eller talböcker. Talböckerna förvärvar kommun- och skolbiblioteken via "*Myndigheten för tillgängliga medier*". Talböckerna är inlästa på Cd-skiva De kan läsas på en särskild talboksspelare och vissa CD-spelare som klarar MP3-format. Kommunbiblioteket lånar också ut en talboksspelare för den som vill prova på. Skol- och kommunbibliotekarierna kan registrera talbokslåntagare för egen nedladdning av talböcker.
- Kommunbiblioteken erbjuder böcker med stor stil.
- Kommun- och skolbibliotek förser också människor med andra språk än svenska med olika media Regionen och *internationella biblioteket* har tidigare varit resurser som skickat böcker och andra medier till biblioteket ute i landet. Men inom kort förändras med stor sannolikhet detta. Då ingen av aktörerna bistår biblioteken med större språk som: arabiska, bosniska, kroatiska, persiska, polska, ryska, serbiska, somaliska, spanska, thai och turkiska. En utmaning inför framtiden för kommunens bibliotek kan bli att man vad gäller medieförsörjningen i dessa språk kan behöva se på andra möjligheter, exempelvis olika typer av mediasamarbeten med andra bibliotek.

Utveckling för ökad tillgänglighet

- Kommunbibliotek och skolbibliotek behöver inventera sina lokaler och sin hemsida. Är de tillgängliga för alla grupper? Finns grupper som av olika anledningar inte kan ta sig till biblioteket och kan biblioteket i så fall ändå nå ut till dem?
- Kommunbiblioteket behöver bli bättre på att marknadsföra och kommunicera vilka möjligheter som finns.
- Kommunbiblioteket bör försöka ta nya kontakter för att eventuellt starta nya samarbeten eller utöka befintlig verksamhet detta gäller gruppen funktionshindrade och även invandrare och asylsökande.
- *Strategier*

För skol- och folkbibliotek gemensamt

- Analysera lokalerna ur ett tillgänglighetsperspektiv.
- Förmedla talböcker till talbokslåntagare.
- Marknadsföra möjligheten att låna talböcker.
- Registrera talbokslåntagare för egen nedladdning vid efterfrågan.
- Förmedla lån till låntagare med annat modersmål än svenska.

För folkbibliotek

- Marknadsföra möjligheten till "Boken kommer".
- Undersöka möjligheter till samarbetspartners för att höja tillgängligheten för prioriterade grupper, t.ex. kommunens flyktingsamordnare.
- Bevaka möjligheten till medieförsörjning i andra språk än svenskan.

Bemötande

Biblioteken är till för alla av den anledningen är det viktigt att ingen känner sig exkluderad eller ovälkommen. Mindre barn och vissa grupper av funktionshindrade kan exempelvis inte formulera sina frågor och önskemål efter den vanliga normen vilket ställer högre krav på bemötandet. En del grupper kan också tycka att de får ett sämre bemötande än andra det skulle exempelvis kunna vara ungdomar som tycker att vuxna fått bättre service än de själva

För att kunna ge bästa typ av bemötande krävs att man avsätter tid för att lära mer om detta i personalgruppen. Det behövs också tid för reflektion om normer och värderingar. Finns det skillnader i hur jag bemöter olika grupper och hur spelar sådant som kön, socialgrupp och eventuella funktionshinder in i bemötandet som låntagaren får?

Även rummet och hur det är organiserat samt de medier som biblioteket köper in är en form av bemötande och behöver diskuteras. Vad låter vi ta plats i biblioteksrummet och på bekostnad av vad? Telefonsamtal, e-mailkontakt är också former av bemötande och behöver lyftas fram i dessa sammanhang.

Strategier

För folkbibliotek

- Organisera personalaktiviteter som fokuserar på bemötande.
- Följa kommunens riktlinjer för hantering av telefoni och epost.
- I kommunens medborgarundersökning finns frågan: Vad tror eller tycker du om bibliotekets verksamhet. Utfallet på denna fråga lyfts en gång per år då biblioteket utvärderar verksamhetsåret.

För skolbibliotek

- Skolbibliotekarien deltar i skolans värdegrundsarbete
- Skolbibliotekarien deltar i lärarnas fortbildningar som ökar kunskapen om barn och unga och bemötande av dessa.

Uppdrag för kommunens folkbibliotek

Mötesplatser för lokal kultur och förmedling av lokalt kulturarv

Gullspångs är en liten kommun och folkbiblioteket är en av dess största kulturaktörer.

Biblioteket har en tradition av att gärna upplåta biblioteksrummen för utställningar av lokal art. Detta är en möjlighet som utnyttjas men som säkert fler föreningar och lokala konstnärer skulle kunna använda om kommunbiblioteken utvecklade sina arbetssätt och sina lokaler runt utställningar.

Biblioteken har också genom åren anordnat en del arrangemang där lokalt kulturarv eller kulturellt skapande får ses som ett innehåll, bland annat "talarkvällar". På en del bokcaféer har också lokala författare fått presentera sina författarskap. Biblioteksrummen är också här begränsande. Optimalt skulle vara en hörsal som kunde lånas ut och i vilken lätt olika typer av arrangemang skulle kunna anordnas.

Biblioteket förmedlar också lokalt kulturarv genom delansvar för Frans G Bengtssons minnesbibliotek och genom hembygdshyllor i de båda biblioteken.

Strategier

- Den samordnande bibliotekarien sammankallar och samordnar en intressegrupp runt Frans G Bengtssons minnesbibliotek.

- Kommunbiblioteket bygger upp ett material för att säkra att personalen kan svara på enklare frågor kring Frans G. Bengtssons minnesbibliotek.
- Årskurs 9 besöker Frans G Bengtssons minnesbibliotek.
- Kommunbiblioteket gör minst två insatser som syftar till att utveckla biblioteket som utställningslokal och kulturell mötesplats.

Hållbar utveckling

Gullspångs kommuns vision är att de som verkar och bor i kommunen inser vikten av att delta i arbetet med att skapa ett hållbart samhälle som inte äventyrar levnadsvillkoren för kommande generationer. Vad är då ett hållbart samhälle och hur kan Gullspångs kommunbibliotek delta i arbetet med att bygga detta samhälle? I en kunskapsöversikt finns följande beskrivning:

”Det hållbara samhället är ett samhälle som genomsyras av demokratiska värderingar. Medborgarna känner delaktighet och möjlighet att påverka samhällsutvecklingen och de har vilja och förmåga att ta ansvar för den. Samhället formas inom ramen för vad miljön och människors hälsa tål. Medborgarna har lika möjligheter oavsett kön, socioekonomisk och etnisk eller kulturell tillhörighet. Det handlar också om resurseffektivisering och om att långsiktigt förvalta och investera i mänskliga, sociala och fysiska resurser”. (Kommittén för hållbar utveckling, Stockholm, 2004, s10)

Några nyckelområden som framförts som centrala för en hållbar utveckling är exempelvis: fred och säkerhet, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kulturell mångfald, interkulturell förståelse, hälsa, naturresurser (bland annat vatten, energi, jordbruk och biologisk mångfald), klimatförändringar och fattigdomsbekämpning.

Biblioteket är öppet för alla på lika villkor. Allas rätt till kunskap är en viktig byggsten för det hållbara samhället. Men det finns också andra sätt på vilka verksamheten kan bidra till ett hållbart samhälle.

Strategier

- Biblioteket är öppet för samarbeten kring folkbildande insatser som kan antas leda till ett hållbart samhälle exempelvis kring vår miljö och alla människors lika värde.
- Biblioteket utvecklar sin mediestrategi så att medier som beaktar nyckelfrågor för ett hållbart samhälle gynnas.
- Biblioteket förmedlar information från kommunen som gynnar den demokratiska processen.

Tillgång, till landets samlade biblioteksresurs och tillgång till litteratur oavsett publiceringsform

Arbetet med att ge biblioteksbesökarna tillgång till landets samlade biblioteksresurs sker i bibliotekets dagliga arbete. Detta är vad inköp, fjärrlån, katalogisering, möten med låntagarna,

ytterst syftar till. För att biblioteket ska kunna ge låntagarna detta krävs kompetent personal och att låntagarna har möjlighet att komma till biblioteket d. v. s. att biblioteket är öppet.

Kompetens

När en låntagare besöker Gullspångs bibliotek ska han eller hon mötas av kunnig personal som både kan navigera i vårt bibliografiska universum och som kan förstå vad låntagaren önskar. Detta kräver lyhördhet, kunnighet samt att biblioteket deltar i nätverksarbeten och andra former av samarbeten och centrala utbildningar exempelvis vad gäller Libris samarbetet så att biblioteket följer med i utvecklingen. För att kunna göra detta krävs att biblioteket avsätter tid för denna typ av arbeten.

Vad gäller formuleringen ”oavsett publiceringsform” ställer den också krav på bibliotekets förmåga att uppdatera sina kunskaper och att följa med i utvecklingen. Nu talas det till exempel mycket om den växande e-bokmarknaden. Biblioteket har här en hel del frågor att ta ställning till, vad gäller avtal och hur man ska vikta e-bokskostnaderna mot övriga mediakostnaderna. Som andra nyheter ställer nya publiceringsformer också krav på att bibliotekets personal får lära sig det nya kontinuerligt.

Öppethållande

För att låntagarna ska kunna få tillgång till litteraturen behöver också kommunens bibliotek vara möjliga att nå och ha öppettider som möjliggör besök på biblioteken.

Viktigt är också att biblioteket kan garantera sina öppettider, d. v. s. att biblioteket inte behöver stänga eller dra ned på sin verksamhet vid exempelvis sjukdom.

I nuläget har biblioteket i Gullspång öppet alla dagar i veckan och sammanlagt 27 timmar per vecka. Tre av dagarna har biblioteket öppet till 18:00. Biblioteket i Hova har öppet fyra dagar per vecka och sammanlagt 18 timmar. Tre kvällar i veckan har Hova bibliotek öppet till 19:00.

Öppettiderna får ses som generösa om man betänker att personalstyrkan är 2, 75. Vid sjukdomar och semestrar ställs ibland stora krav på personalens flexibilitet. Arbetspassen blir ibland långa och möjlighet till rast saknas.

Strategier

- Biblioteket prioriterar utbildningar och nätverk för att hålla sig uppdaterade.
- Biblioteket prioriterar utbildningar och nätverk för att kunna fatta bra beslut i e-boksfrågor.
- Biblioteket utvecklar sina rutiner kring referensfrågor.
- Biblioteket fortsätter att prioritera sina öppettider.

Uppföljning av verksamheten vid Gullspångs kommuns bibliotek

Gullspångs kommun använder utvärderingsverktyget Stratsys för att följa upp och utvärdera kommunens verksamhet. Biblioteksplanens delmål är för nuvarande inte utvärderingsbara i Stratsys.

Biblioteken i Gullspångs kommun kommer därför kompletterande istället att använda en modell med verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser för att följa upp och utvärdera sin verksamhet.

Utifrån biblioteksplanen ska skol- och folkbibliotekets personal varje år i september planera årets verksamhet. Folkbiblioteken ska göra en verksamhetsplan och skolbiblioteket en. I juni ska respektive verksamhet utvärdera sin verksamhetsplan.

Verksamhetsplanen och verksamhetsberättelsen ska skriftligt inlämnas till förvaltningschefen innan 30 september varje år.

Delmål att följa upp årligen

Vem	Vad	Följs upp	När
Skolbibliotekarien	Skolbibliotekarien undervisar i informationssökning och i att kritiskt granska olika källor.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Skolbibliotekarien	Skolbibliotekarien deltar i skolans värdegrundsarbete.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Skolbibliotekarien och personalen vid kommunbiblioteket	Läsfrämjande för barn i skolåldern Skolbibliotekarien jobbar läsfrämjande på skolan och samarbetar kring läsfrämjande med kommunbiblioteket En viktig del av samarbetet är bokpratet. Alla skolbarn i Gullspångs	Gemensam utvärdering och redovisas i respektive verksamhetsberättelse. Verksamhetsberättelserna ska beskriva de aktiviteter som genomförts samt antalet deltagare.	Årligen i juni

	<p>kommun ska ha deltagit i minst ett bokprat på folk- eller skolbibliotek varje läsår.</p> <p>Kommunbiblioteket genomför läsfrämjande för fritid med fokus på delaktighet och eget skapande, gärna särskilda insatser för barn med funktionshinder eller annat modersmål än svenska.</p>	<p>Verksamhetsberättelserna ska ange vilka klasser som fått bokprat. Om någon klass inte fått bokprat ska detta anges och också en förklaring till varför.</p>	
Skolbibliotekarien och personalen vid kommunbiblioteket	Registrera talbokslåntagare samt förmedla talböcker till talbokslåntagare.	Antalet talbokslåntagare samt talbokslån följs upp i respektive verksamhetsberättelse.	Årligen i juni
Skolbibliotekarien och personalen vid kommunbiblioteket	Bevakar medieförsörjningen till låntagare med andra modersmål än svenska.	Redovisar arbetet i verksamhetsberättelse.	Årligen i juni
Den samordnade bibliotekarien	Biblioteket prioriterar utbildningar och nätverk för att kunna hålla sig uppdaterade, bl. a för att höja personalens informationskompetens, för att fatta bra beslut i e-boksfrågor m.m.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Kommunbibliotekets personal	Kommunbiblioteket genomför läsfrämjande aktiviteter för yngre åldrar. Samarbete med förskolor, BVC och familjecentral-	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni

	<p>Förmedling av böcker till barn i åldrarna: Distribution av böcker till barn i åldrarna ett, tre och sex år.</p> <p>Arbetet ska anpassas till prioriterade grupper. Barn med funktionshinder eller annat modersmål än svenska.</p>		
Kommunbibliotekets personal	Redovisa läsfrämjande aktiviteter för vuxna under året.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Kommunbibliotekets personal	Biblioteket prioriterar utbildningar och nätverk för att hålla sig uppdaterade.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Kommunbibliotekets personal	Biblioteket är öppet för samarbeten kring folkbildande insatser som kan antas leda till ett hållbart samhälle exempelvis kring vår miljö och alla människors lika värde.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Kommunbibliotekets personal	I arbete med verksamhetsberättelsen diskuteras besökssiffrorna föregående kalenderår.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Kommunbibliotekets personal	I arbetet med verksamhetsberättelsen diskuteras statistiska centralbyråns kommunundersökning som har en fråga om hur kommuninnevärdarna upplever kommunens	Verksamhetsberättelse	Juni 2016, juni 2018, juni 2020

	bibliotek. Kommunen gör undersökningen vart annat år.		
Kommunbibliotekets personal	I arbetet med verksamhetsberättelsen diskuteras och redovisas lånesiffrorna för barn- och vuxenmedier utifrån siffrorna i den nationella biblioteksstatistiken.	Verksamhetsberättelse	Årligen i juni
Verksamhetschef skola & kultur	Informationskompetens prioriteras vid nyrekryteringar till biblioteket		
Verksamhetschef skola kultur	Tar del av folk- och skolbibliotekens verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser och återkopplar till personalgruppen, genom arbetsledare eller vid därtill avsett möte.		Augusti till september årligen

Delmål för utvecklingsarbete

Vem	Vad	Följs upp	När
Den samordnade bibliotekarien	Kommunbiblioteket bygger upp ett material för att kunna ta emot grupper i Frans G Bengtssons minnesbibliotek.	Verksamhetsberättelse	juni 2015
Skolbibliotekarien och Förstelärare vid kommunens skolor.	Skolbibliotekarie och Förstelärare tar fram mål för elevernas informationskompetens i olika åldrar.	Verksamhetsberättelse	juni 2016
Skolbibliotekarien och personalen vid kommunbiblioteket	Analysera lokalerna ur ett tillgänglighetsperspektiv	Verksamhetsberättelse	juni 2016

	.		
Rektorer vid Gullspångs kommun och den samordnande bibliotekarien	Arbetet med informationskompetens skrivs in i skolplan och görs utvärderingsbart i skolornas verksamhetsplan.		Senast juni 2016 skolbibliotekets verksamhetsberättelse
Rektor vid Gullstenskolan äldre och den samordnande bibliotekarien	Skapar en strategi omkring åk 9 besök vid Frans G Bengtssons minnesbibliotek.	Kommunbibliotekets verksamhetsberättelse	juni 2016
Kommunbibliotekets personal	Undersöka möjligheter till samarbetspartners för att höja tillgängligheten för prioriterade grupper.	Verksamhetsberättelse	juni 2016
Kommunbibliotekets personal	Biblioteket marknadsför sig för att nå nya grupper av vuxna.	Verksamhetsberättelse	juni 2017
Samordnande bibliotekarie	Genomför personalaktiviteter för att utveckla bemötande.	Verksamhetsberättelse	juni 2017
Kommunbibliotekets personal	Biblioteket utvecklar sin mediestrategi så att	Verksamhetsberättelse	juni 2018

	medier som beaktarnyckelfrågor för ett hållbart samhälle gynnas, ex genus, miljö, alla människors lika värde.		
Kommunbiblioteket s personal	Biblioteket utvecklar sina rutiner kring referensfrågor.	Verksamhetsberättelse	juni 2018
Kommunbiblioteket s personal	Kommunbiblioteket genomför förändringar som syftar till att utveckla biblioteket som utställningslokal och kulturell mötesplats.	Verksamhetsberättelse	juni 2019
Verksamhetschef skola kultur	Verkar för att de mest betydelsefulla delarna av bibliotekens verksamhet är utvärderingsbara i verktyget Stratsys		Diskuteras när biblioteksplanen revideras 2020

Källor

Eckedal Rivano, Sundin Olof. (2014). "Bibliotek som arena för barns litteraciteter", i *Medie- och informationskunnighet i en biblioteks- och informationsvetenskaplig belysning*.

Gulder Margareta, Helinsky Zusana. (2013). *Handbok för skolbibliotekarier, Modeller, verktyg och praktiska exempel*.

Kommittén för hållbar utveckling, (2004), *Att lära för hållbar utveckling*.

Kulturrådet. *Förslag till rubriker i läsfrämjandeplanen*.

Kungliga Biblioteket. (2014). *Biblioteksplan 2. 0*.

Nilsson Monica. (2007). *Informationsfärdighet i praktiken, skolbibliotekarie och lärare i samverkan*.